

Степанова Т.В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і господарського права Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Про деякі практичні аспекти врегулювання спорів між суб'єктами господарювання за чинним ГК України та законопроектом №3060

Господарський кодекс України регулює відносини, в які вступають суб'єкти господарювання в ході створення, діяльності та навіть ліквідації. Діяльність суб'єктів господарського права реалізується частіше за все через укладання та виконання господарських договорів. Будь-який договір містить положення, пов'язані з можливим невиконанням та неналежним виконанням договору, і ці положення мають важливе значення для створення правового господарського порядку. Саме тому необхідність

законодавчого встановлення «правил гри» у цій сфері незаперечна.

Учасники господарських відносин, що порушили майнові права або законні інтереси інших суб'єктів, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення їм претензії чи звернення до суду. Крім того, у разі необхідності відшкодування збитків або застосування інших санкцій суб'єкт господарювання чи інша юридична особа - учасник господарських відносин, чії права або законні інтереси порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником цих прав або інтересів має право звернутися до нього з письмовою претензією, якщо інше не встановлено законом.

Інститут доарбітражного врегулювання господарських спорів, по-перше, розвантажує господарські суди, по-друге, сприяє виявленню та скорішому усуненню причин та умов виникнення господарських правопорушень. З іншого боку, висловлювалися непоодинокі скарги щодо того, що за час виконання досудового порядку майбутній відповідач встигав перевести кошти на інші рахунки, продати спірне майно тощо.

Загальновідомо, як поступово законодавець спробував вирішувати цю проблему. Спочатку 17.05.2001 р. Законом № 2413-III обов'язковість досудового врегулювання була збережена лише відносно спорів, що виникають з договорів перевезення, надання послуг зв'язку та договорів, заснованих на державному замовленні. ГПК встановив, що контрагенти повинні застосовувати заходи досудового врегулювання господарського спору у цих випадках, а також за домовленістю між собою, якщо це обумовлено договором.

Однак 09.07.2002 р. Конституційний суд України рішенням № 15-рп/2002 у справі № 1-2/2002 встановив, що положення частини другої статті 124 Конституції України щодо поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі, в аспекті конституційного звернення необхідно розуміти так, що *право особи* (громадянина України, іноземця, особи без громадянства, юридичної особи) *на звернення до суду за вирішенням спору не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами*. При цьому встановлення законом або договором досудового врегулювання спору за волевиявленням суб'єктів правовідносин не є обмеженням юрисдикції судів і права на судовий захист.

Отже, якщо досудовий порядок врегулювання спору встановлений договором, то сторони даного договору повинні його застосовувати у разі виникнення спору у будь-якому випадку.

На розвиток даної позиції положення етапі 222 Господарського кодексу України встановлюють правила досудового порядку реалізації господарсько-правової відповідальності.

Дійсно, добровільність, свобода та рівність при укладенні

договору та в ході його реалізації втрачають будь-який сенс у випадку, якщо норми законодавства діють виключно імперативно і не надають можливості виявити волю сторін при його укладанні. Контрагенти повинні мати можливість закріпити такий порядок та дотримувати його. Тим паче, що Конституційний Суд встав на їх бік.

Тому дуже важливо, аби положення статті 222 ГК зберегли свою чинність, але в законопроекті № 3060, яким пропонується прийняти Закон України «Про основні засади господарської діяльності», немає подібної статті.

Деякі дослідники можуть вказати на доречність збереження та застосування статті 8 Господарського процесуального кодексу України з аналогічним змістом, але вважаємо доречнішим саме збереження її у складі ГК, а не ГПК України, оскільки процедура досудового врегулювання господарських спорів не належить до стадій розгляду господарського спору в суді, що регулюється нормами ГПК.

Логічним представляється розкриття можливостей закріплення в договорі такого досудового порядку, оскільки процесуальний кодекс повинен розглядати лише питання судочинства - розгляду справ судами, та не торкатися питань вирішення їх без участі господарського суду.

Це лише один суттєвий недолік нового законопроекту. Але є і багато інших, на яких, мабуть, зупиняться інші дослідники. У зв'язку з цим недоречним представляється скасування Господарського кодексу України, який діє майже п'ять років та пристосувався до діючої системи господарювання, а тим паче міняти його на Закон «Про основні засади господарської діяльності» (проект № 3060), який не «покриває» і десятої частини того, що врегульовано нормами Господарського кодексу.